

PRESUDA SUDA

7. veljače 1985.(*)

„Zaštita prava zaposlenika u slučaju prijenosa poduzeća”

U predmetu C-135/83,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je uputio Raad Van Beroep u Zwolleu (Žalbeno vijeće, Nizozemska) u postupku koji se pred njim vodi između

H. B. M. Abelsa

i

uprave Bedrijfsvereniging voor de Metaalindustrie en de Electrotechnische Industrie (Strukovni savez za metalurgiju i elektrotehniku, Nizozemska),

o tumačenju Direktive Vijeća 77/187/EEZ od 14. veljače 1977. o usklađivanju prava država članica o zaštiti prava zaposlenika u slučaju prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova poduzeća ili pogona (SL L 61, str. 26.),

SUD,

u sastavu: Mackenzie Stuart, predsjednik, G. Bosco, O. Due i C. Kakouris, predsjednici vijeća, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot i R. Joliét, suci,

nezavisni odvjetnik: Sir Gordon Slynn,

tajnik: H. A. Rühi, glavni administrator,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za tužitelja Abelsa, J. van der Hel,
- za tuženika Strukovni savez za metalurgiju i elektrotehniku, u pisanom dijelu postupka J. H. Meijs i u usmenom dijelu postupka W. M. Levelt-Overmars,
- za nizozemsku vladu u pisanom dijelu postupka I. Verkade i u usmenom dijelu postupka A. Bos, u svojstvu agenta, uz asistenciju L. A. D. Keusa,
- za dansku vladu L. Mikaelson, u svojstvu agenta,

- za francusku vladu G. Boivineau, u svojstvu agenta,
- za Komisiju Europskih zajednica M. M. Besehel, u svojstvu agenta, uz asistenciju F. Herberta

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 8. studenoga 1984.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 28. lipnja 1983., koje je Sud zaprimio 11. srpnja 1983., Raad Van Beroep u Zwolleu (Žalbeno vijeće) uputio je, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, dva prethodna pitanja o tumačenju članka 1. stavka 1. te članka 3. stavka 1. Direktive Vijeća 77/187/EEZ od 14. veljače 1977. o usklađivanju prava država članica o zaštiti prava zaposlenika u slučaju prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova poduzeća ili pogona (SL L 61, str. 26.).
- 2 Pitanja su upućena u okviru postupka koji je H. B. M. Abels pokrenuo protiv uprave Bedrijfsvereniging voor de Metaalindustrie en de Electrotechnische industrie (Strukovni savez za metalurgiju i elektrotehniku, u daljnjem tekstu: Bedrijfsvereniging).
- 3 Tužitelj u glavnom postupku bio je zaposlen u društvu s ograničenom odgovornošću Machinefabrik Thole BV (u daljnjem tekstu: Thole) u Enschedeu kada je ono uzastopnim odlukama Arrondissementsrechtbanka u Almelou (Okružni sud, Nizozemska) ishodilo „surséance van betaling” (odgoda plaćanja) najprije privremenom odlukom od 2. rujna 1981. te zatim konačnom odlukom od 17. ožujka 1982. prije nego što će se, 9. lipnja 1982., nad tim društvom pokrenuti stečajni postupak. U okviru tog stečajnog postupka, na temelju ugovora koji je sklopio stečajni upravitelj, poduzeće Thole, s učinkom od 10. lipnja 1982., preneseno je na društvo s ograničenom odgovornošću Transport Toepassing en Productie (u daljnjem tekstu: TTP) u Encheideu, koje je nastavilo poslovanje poduzeća preuzimajući većinu zaposlenika, među kojima i H. B. M. Abelsa.
- 4 Budući da potonji za razdoblje od 1. do 9. lipnja 1982. nije primio plaću ni od Tholea ni od TTP-a, kao ni naknadu za godišnji odmor za referentnu godinu te proporcionalni dio svoje godišnje premije, te je iznose zatražio od Bedrijfsvereininga koji je dužan, podredno, po njegovom mišljenju, isplatiti ih na temelju nizozemskog zakonodavstva.
- 5 Taj je zahtjev odbijen uz obrazloženje da je, na temelju članaka 1639. aa) i 1639. bb) nizozemskoga građanskog zakonika uvedenih zakonom od 15. svibnja 1981. radi

provedbe navedene direktive 77/187, obveze Tholea prema zaposlenicima koje proizlaze iz ugovora o radu trebao ispuniti TTP te stoga Bedrijfsvereining tu ne mora intervenirati.

- 6 Direktiva 77/187 koju je donijelo Vijeće, osobito na temelju članka 100. Ugovora, u skladu s njezinim uvodnim izjavama, ima za cilj „osigurati zaštitu zaposlenika u slučaju promjene poslodavca, posebno kako bi se osigurala zaštita njihovih prava” [neslužbeni prijevod]. U tu svrhu, ona u svojem članku 3. stavku 1. određuje da „prava i obveze prenositelja, koja na dan prijenosa proizlaze iz postojećeg ugovora o radu [...] na temelju takvog prijenosa prenose se na preuzimatelja” [neslužbeni prijevod]. Članak 4. stavak 1. osigurava zaštitu dotičnih zaposlenika od otpuštanja od strane prenositelja ili preuzimatelja, ipak ne dovodeći u pitanje „otpuštanja iz gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga, zbog kojih su potrebne promjene u radnoj snazi” [neslužbeni prijevod]. Nadalje, članak 6. direktive od prenositelja i preuzimatelja zahtijeva obavještanje predstavnika zaposlenika na koje prijenos utječe i savjetovanje s njima. Naposljetku, članak 7. precizira da direktiva ne utječe na pravo država članica da primijene ili donesu odredbe [...] koje su povoljnije za zaposlenike” [neslužbeni prijevod].
- 7 H. B. M. Abels je protiv odluke Bedrijfsvereniginga o odbijanju podnio žalbu pred Raad van Beroep u Zwolleu (Žalbeno vijeće) koji je, smatrajući da odluka koja se treba donijeti ovisi o pitanjima o tumačenju odredaba direktive 77/187, prekinuo postupak i uputio Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Odnosi li se područje primjene članka 1. stavka 1. Direktive 77/187 EEZ i na situaciju u kojoj je nad prenositeljem poduzeća proglašen stečaj ili mu je odobren „*surséance van betaling*”?

Ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan:

2. Treba li se članak 3. stavak 1. Direktive 77/187/EEZ tumačiti tako da obveze prenositelja, koje su zbog prijenosa poduzeća prenesene na preuzimatelja, obuhvaćaju i obveze koje proizlaze iz ugovora o radu ili radnog odnosa, a nastale su prije dana prijenosa u smislu članka 1. stavka 1.?”

Prvo pitanje

Definicija područja primjene direktive

- 8 Što se tiče prvog pitanja valja primijetiti, kao prvo, da se u skladu s člankom 1. stavkom 1. Direktive 77/187 koji definira područje primjene *ratione materiae* te direktive, ona primjenjuje na svaki prijenos „poduzeća, pogona ili dijela poduzeća ili pogona na drugog poslodavca, koji je posljedica ugovornog prijenosa, pripajanja ili spajanja poduzeća”, pri čemu potonje u ovom slučaju nije relevantno. Pitanjem se pita uključuje li ta definicija slučaj kada je nad prenositeljem poduzeća proglašen stečaj ili

mu je odobren „*surséance van betaling*” imajući u vidu da dotično poduzeće čini dio stečajne mase ili uživa pravo na „*surséance van betaling*”.

- 9 Prema mišljenju tužitelja u glavnom postupku, nizozemske vlade i Komisije, izraz „*overdracht krachtens overeenkomst*” u nizozemskom tekstu direktive upućuje na to da se njezino područje primjene ograničava samo na prijenose izvršene na temelju dobrovoljno sklopljenih ugovora, isključujući prijenose do kojih dolazi u okviru sudskog postupka s ciljem skupne i prisilne likvidacije imovine dužnika ili otklanjanja njegovih financijskih poteškoća kako bi se takva likvidacija spriječila. Navedeni se postupci isključuju i u slučaju kada je riječ o prodaji izvan organiziranog tržišta, jer bitan element ugovorne autonomije ne postoji ako prijenos zahtijeva intervenciju suca i ako je predmet prodaje, kako formalan tako i materijalan, odlučan uravnoteživanjem različitih interesa koji postoje u tim postupcima.
- 10 S druge strane, Bedrijfsvereniging i danska vlada ističu da sporna odredba, doslovno tumačena, ne sadrži nijedan element takve prirode da se može pretpostaviti da direktiva iz svojega područja primjene isključuje prijenos koji nakon prodaje provodi stečajni upravitelj ili dužnik kojem je odobren „*surséance van betaling*”.
- 11 Usporedba različitih jezičnih inačica odredbe o kojoj je riječ otkriva terminološke razlike među tim inačicama, što se tiče prijenosa koji je posljedica ustupanja. Dok je jasno da se njemačka inačica („*vertragliche Übertragung*”), francuska („*cession conventionnelle*”), grčka („*συμβατική εκχώρηση*”), talijanska („*cessione contrattuale*”) i nizozemska („*overdracht krachtens overeenkomst*”) odnose samo na prijenose koji su se dogodili na temelju ugovora, što omogućuje da se zaključi da su drugi načini prijenosa, kao oni koji su posljedica administrativnog akta ili sudske odluke isključeni, engleska inačica („*legal transfer*”) i danska („*overdragelse*”) ukazuju na šire područje primjene.
- 12 Nadalje, valja primijetiti da se sadržaj pojma ugovornog prijenosa, kako je to pokazao ovaj postupak, razlikuje u stečajnom pravu država članica. Dok određene države članice u određenim okolnostima prodaju izvršenu u okviru stečajnog postupka smatraju uobičajenom ugovornom prodajom, iako je intervencija sudskog tijela preduvjet sklapanju takvog ugovora, drugi pravni sustavi u određenim slučajevima polaze od ideje da do prodaje dolazi na temelju akta javnoga tijela.
- 13 Zbog postojanja tih razlika doseg sporne odredbe ne može se ocijeniti samo na osnovi doslovnog tumačenja. Stoga njezino značenje valja pojasniti s obzirom na strukturu direktive, njezino mjesto u sustavu prava Zajednice u odnosu na sustave stečaja te s obzirom na njezinu svrhu.

Odnosi između direktive i stečajnog prava

- 14 Kako to proizlazi iz prethodno navedenih uvodnih izjava Direktive 77/187, ona ima za cilj zaštititi radnike kako bi, u slučaju prijenosa poduzeća, osigurala njihova prava.

- 15 Stečajno pravo karakteriziraju posebni postupci čiji je cilj uravnoteženje različitih interesa, osobito one iz različitih kategorija vjerovnika, što u svim državama članicama zahtijeva posebna pravila čiji učinak može biti odstupanje, barem djelomično, od drugih odredaba opće prirode, među kojima su odredbe socijalnog prava.
- 16 Posebnosti stečajnog prava koje postoje u svim pravnim sustavima država članica nalazimo i u pravu Zajednice. Članak 1. stavak 2. točka (d) Direktive Vijeća 75/129/EEZ od 17. veljače 1975. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na kolektivno otkazivanje (SL L 48, str. 29.) koja je donesena, kao i Direktiva 77/187, radi ostvarenja ciljeva iz članka 117. Ugovora, iz primjene tog akta izričito „isključuje radnike koji su pogođeni prestankom aktivnosti pogona „ako je to posljedica sudske odluke”. Osim toga, posebnost stečajnog prava priznata je i donošenjem Direktive Vijeća 80/987/EEZ od 20. listopada 1980. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na zaštitu zaposlenika u slučaju insolventnosti poslodavca (SL L 283, str. 23.). Ta direktiva uspostavlja sustav za osiguranje isplate potraživanja s osnove neisplaćenih plaća koji se primjenjuje i na poduzeća koja su u stečaju.
- 17 Tomu valja dodati da su pravila o stečajnim postupcima i sličnim postupcima vrlo različita u različitim državama članicama. To utvrđenje, povezano s činjenicom da stečajno pravo, kako u pravnim sustavima država članica tako i u pravnom poretku Zajednice, podliježe posebnim pravilima, omogućuje da se zaključi da, ako se direktiva trebala primijeniti i na prijenose poduzeća do kojih je došlo u okviru takvih postupaka, u tu je svrhu u nju trebalo uvrstiti izričitu odredbu.

Svrha direktive

- 18 Takvo se tumačenje Direktive 77/187 nameće i nakon što se ispita njezin cilj. Njezine uvodne izjave pokazuju da zaštita radnika u slučaju prijenosa poduzeća, koja se direktivom želi osigurati, ulazi u perspektivu „gospodarskog razvoja” i potrebe iz članka 117. Ugovora „promicanja boljih uvjeta rada i boljeg životnog standarda radnika kako bi se omogućilo njihovo ujednačavanje u postupku poboljšanja”. Dakle, kao što je to ispravno objasnila Komisija, cilj direktive jest spriječiti da se restrukturiranje unutar zajedničkog tržišta provede na štetu zaposlenika dotičnih poduzeća.
- 19 Stranke su podijeljene u pogledu ocjene gospodarskog i socijalnog učinka, korisnog ili štetnog za zaposlenike, ako se direktiva primijeni u slučaju stečaja ili sličnog postupka.
- 20 Bedrijfsvereniging i danska vlada smatraju da se direktiva primjenjuje na takvu situaciju zato što su upravo zaposlenici, čiji je poslodavac u stečaju, oni kojima je zaštita najpotrebnija i da, s druge strane, kada je takva zaštita osigurana, kako radnici, tako i stečajni upravitelj uobičajeno su skloniji nastavku poslovanja poduzeća do trenutka prijenosa.

- 21 Međutim, nizozemska vlada i Komisija ističu određene nepovoljne gospodarske posljedice za zaštitu zaposlenika ako se direktiva treba primijeniti na prijenose poduzeća u slučaju stečaja ili „*surséance van betaling*”. Po njihovom mišljenju, takvo proširenje područja primjene direktive moglo bi potencijalnog preuzimatelja odvratiti od kupnje poduzeća uz uvjete koji su prihvatljivi za vjerovnike koji bi u tom slučaju bili dovedeni do toga da imovinu poduzeća prodaju odvojeno. Ipak, to bi podrazumijevalo gubitak svih radnih mjesta u poduzeću, što je u suprotnosti s korisnim učinkom direktive.
- 22 Ta razilaženja u ocjeni pokazuju da u trenutačnom stanju gospodarskog razvoja postoji velika nesigurnost u pogledu učinaka koje na tržištu rada ima prijenos poduzeća u slučaju insolventnosti poslodavca i u pogledu prikladnih mjera koje se trebaju donijeti kako bi se najbolje zaštitili interesi zaposlenika.
- 23 Iz svega navedenog proizlazi da se ne može isključiti ozbiljan rizik pogoršanja, na globalnoj razini, životnih i radnih uvjeta radnika, protivno socijalnim ciljevima Ugovora. Stoga se ne može zaključiti da Direktiva 77/187 državama članicama nalaže obvezu proširenja pravila direktive na prijenose poduzeća, pogona ili dijelova poduzeća ili pogona do kojih dolazi u okviru stečajnog postupka čiji je cilj, pod kontrolom nadležnog sudskog tijela, prodaja imovine prenositelja.
- 24 Ipak, valja pojasniti da ako zbog navedenih razmatranja takvi prijenosi ne potpadaju pod područje primjene navedene direktive, države članice smiju samostalno primijeniti načela te direktive, u cijelosti ili djelomično, samo na temelju svojega nacionalnog prava.

Primjena direktive u slučaju „surséance van betaling”

- 25 Iako je u ovom slučaju prijenos poduzeća izvršen u okviru stečajnog postupka, pitanje koje je uputio nacionalni sud odnosi se također na pretpostavku prijenosa do kojeg dolazi u okviru postupka poput onog „*surséance van betaling*” (odgoda plaćanja).
- 26 Stranke se u svojoj procjeni ne slažu u pogledu toga vrijede li u pogledu primjene Direktive 77/187 ista pravila za takav prijenos kao i za prijenos koji nakon prodaje provede stečajni upravitelj. U tom pogledu nizozemska vlada i Komisija ističu da se razlozi, koji se protive proširenju područja primjene direktive na prijenose poduzeća do kojih dolazi u okviru stečajnog postupka, protive i njezinoj primjeni u slučaju odgode plaćanja odobrene prenositelju.
- 27 S druge strane, Bedrijfsvereining i danska vlada smatraju da se Direktiva 77/187 treba primjenjivati kada je prenositelj ishodio odgodu plaćanja, čak i ako se ona ne primjenjuje na prijenos izvršen u okviru stečajnog postupka. U protivnom, odgoda plaćanja bi se mogla tražiti upravo radi prijenosa, na štetu prava zaposlenika.
- 28 Valja utvrditi da postupak poput onog „*surséance van betaling*” ima određena zajednička obilježja sa stečajnim postupkom osobito utoliko što su oba postupka

sudske naravi. Prvospomenuti se postupak ipak razlikuje od stečajnog jer je doseg nadzora koji obavlja sudac, kako nad otvaranjem tako i nad odvijanjem postupka, ograničeniji. Nadalje, cilj takvog postupka je, kao prvo, zaštita imovine i, ako je primjenjivo, nastavak aktivnosti poduzeća putem kolektivne odgode plaćanja kako bi se pronašlo rješenje koje omogućuje da se osigura aktivnost poduzeća u budućnosti. U nedostatku takvog rješenja, postupak ove vrste može, kao u ovom slučaju, dovesti do stečaja dužnika.

- 29 Iz toga slijedi da razlozi protiv primjene direktive na prijenose poduzeća do kojih dolazi u okviru stečajnog postupka ne vrijede za postupak te vrste koji se odvijao u ranijoj fazi.
- 30 Zbog svih tih razloga, na prvo pitanje valja odgovoriti da se članak 1. stavak 1. Direktive Vijeća 77/187/EEZ od 14. veljače 1977. ne primjenjuje na prijenos poduzeća, pogona ili dijela poduzeća i pogona u situaciji u kojoj je nad prenositeljem proglašen stečaj, pri čemu dotično poduzeće ili pogon čini dio stečajne imovine, ne dovodeći ipak u pitanje mogućnost država članica da na takav prijenos samostalno primijene načela direktive. Međutim, direktiva se ipak primjenjuje na prijenos poduzeća, pogona, dijela poduzeća ili pogona na drugog poslodavca do kojega je došlo u okviru postupka kao što je onaj „*surséance van betaling*” (odgoda plaćanja).

Drugo pitanje

- 31 Drugim se pitanjem u biti pita treba li se članak 3. stavak 1. Direktive 77/187 tumačiti tako da obuhvaća i obveze prenositelja koje proizlaze iz ugovora o radu ili iz radnog odnosa, a nastale su prije dana prijenosa.
- 32 Na temelju prvog stavka navedene odredbe „prava i obveze prenositelja, koja na dan prijenosa proizlaze iz postojećeg ugovora o radu ili radnog odnosa u smislu članka 1. stavka 1., na temelju takvog prijenosa prenose se na preuzimatelja” [neslužbeni prijevod]. Drugi podstavak ipak precizira da „države članice mogu odrediti da prenositelj, od dana prijenosa, u smislu članka 1. stavka 1. zajedno s preuzimateljem bude odgovoran u pogledu obveza koje su nastale na temelju ugovora o radu ili radnog odnosa” [neslužbeni prijevod].
- 33 Bedrijfsvereniging i Komisija smatraju da sporna odredba obuhvaća sve obveze koje prenositelj ima na temelju ugovora o radu ili radnog odnosa, uključujući i potraživanja zaposlenika koja već dospijevaju u odnosu na bivšeg poslodavca. To proizlazi iz cilja direktive koja je ima za cilj zaštitu zaposlenika, a posebno na zaštitu njihovih prava kod promjene poslodavca.
- 34 S druge strane, nizozemska vlada smatra da se ta odredba treba tumačiti tako da se ne odnosi na prijenos dugova nastalih prije prijenosa poduzeća, jer na temelju načela koje priznaje ugovorno pravo, dužnik ne može prenijeti svoje dugove trećoj osobi bez suglasnosti svojih vjerovnika. Međutim, nacionalno je zakonodavstvo slobodno novog poslodavca proglasiti odgovornim za te dugove zajedno s bivšim poslodavcem, kako

bi se uklonio rizik za zaposlenike koji je posljedica eventualnog nestanka prenositelja nakon prijenosa.

- 35 Što se tiče danske vlade, ona razlikuje prijenos poduzeća nakon uobičajene prodaje, uključujući i situaciju odgode plaćanja, od prijenosa poduzeća koji provodi stečajni upravitelj. Dok u prvom slučaju preuzimatelj od prenositelja preuzima sve obveze koje proizlaze iz radnog odnosa, on, na temelju stečajnog zakonodavstva, nije dužan preuzeti već postojeće obveze iz stečajne mase.
- 36 Valja podsjetiti da se članak 3. stavak 1. prvi podstavak Direktive 77/187 općenito i bez ikakvog pridržaja odnosi na „prava i obveze prenositelja, koja na dan prijenosa proizlaze iz postojećeg ugovora o radu ili radnog odnosa” [neslužbeni prijevod]. Drugi podstavak navedenog stavka prema kojem države članice mogu odrediti da su „od dana prijenosa prenositelj i preuzimatelj solidarno odgovorni” [neslužbeni prijevod], ukazuje na to da je prvenstveno preuzimatelj odgovoran za obveze koje proizlaze iz postojećih prava radnika na dan prijenosa.
- 37 Takvo tumačenje potvrđuje činjenica da članak 3. stavak 3. iz područja primjene spornog stavka 1. isključuje „prava zaposlenika na davanja za slučaj starosti, invalidska davanja ili davanja za nadživjele članove obitelji na temelju dodatnog mirovinskog sustava u poduzeću ili između poduzeća, koji postoji izvan zakonskih okvira sustava socijalne sigurnosti u državama članicama” [neslužbeni prijevod]. Postojanje takve posebne odredbe koja ograničava primjenu osnovnog pravila, dovodi do zaključka da članak 3. stavak 1. obuhvaća sva prava zaposlenika na koje se ne odnosi ta iznimka bilo da su ta prava nastala nakon ili prije prijenosa poduzeća.
- 38 Stoga na drugo pitanje valja odgovoriti da članak 3. stavak 1. Direktive 77/187 treba tumačiti tako da on obuhvaća obveze prenositelja koje proizlaze iz ugovora o radu ili radnog odnosa nastale prije dana prijenosa, podložno samo iznimkama predviđenima stavkom 3. navedenoga članka.

Troškovi

- 39 Troškovi nizozemske i danske vlade te Komisije, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

o pitanjima koja mu je rješenjem od 28. lipnja 1983. uputio Raad van Beroep u Zwolleu (Žalbeno vijeće), odlučuje:

1. **Članak 1. stavak 1. Direktive Vijeća 77/187/EEZ od 14. veljače 1977. ne primjenjuje se na prijenos poduzeća, pogona ili dijela poduzeća i pogona u situaciji u kojoj je nad prenositeljem proglašen stečaj, pri čemu dotično poduzeće ili pogon čini dio stečajne mase, ne dovodeći ipak u pitanje mogućnost država članica da na takav prijenos samostalno primijene načela direktive. Međutim, direktiva se ipak primjenjuje na prijenos poduzeća, pogona, dijela poduzeća ili pogona na drugog poslodavca do kojega je došlo u okviru postupka kao što je onaj „*surséance van betaling*” (odgoda plaćanja).**
2. **Članak 3. stavak 1. Direktive 77/187 treba tumačiti tako da on obuhvaća i obveze prenositelja koje proizlaze iz ugovora o radu ili radnog odnosa nastale prije dana prijenosa, podložno samo iznimkama predviđenima stavkom 3. navedenoga članka.**

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg 7. veljače 1985.

[Potpisi]

* Jezik postupka: nizozemski